

EPOPEEA ȚĂRANULUI ROMÂN EXPUSĂ-N MUZEUL DE SATE*

În casa încremenită-n veac mirosind a pestelcă devenită straiță cu mere crude și de timpuriu viemănoase, cu gutui chircite, pătate, care-ți fac cerul gurii pungă, pășind încet să nu sperie îngerii serii ce veghează neconțenit la umerii tindei, să nu dea buzna nălucile serii, țăranul, când intră și când iese pe ușă, face o cruce adâncă. Îl ias pe Dumnezeu pretutindenii cu sine și îl aduce din nou acasă.

A dat Dumnezeu și s-a văzut iar acasă. Să dea Dumnezeu și să-și mântuie și astăzi tocmelile făcute-n ajun, ori mai demult, cu socotință, și să se întoarcă teafăr. Cine pleacă, fie și câteva verste din bătătură, se duce cu gândul înoarcerii. În fiecare plecare există și o revenire din punctual de unde te-ai desprins. Și acest punct se numește ACASĂ. Doar aici e stăpân și rob, cu voia

Domnului, pe toate cele, aici se simte întemeiat și pus de strajă la rosturile firii. În locul acesta numit **acasă**, toate sunt sfinte – după vorbele unui cântec, toate mărunțișurile au temei și bună folosință, iar omul le știe nimeri, chiar și în crucea nopții.

Aici îl va aștepta întotdeauna cineva. Cu un ștergar alb sau cu o năframă, fluturată în rama porții ori în tocul ușii, cu o lacrimă strivită fugar între gene și cu un surâs blând pe buze. Sau măcar cu o batistă fluturând de bună venire sau a rămas bun până la întoarcere.

Și precum casa aceasta, sunt multele și mutele de durerea plecării copiilor prin străini, case cu ochi gri de albeață, de lacrimi și așteptare îndelungă, așa sunt aproape toate, căzutele pe grumaji, de ostoi, de vremi ori de stihiiile firii. „*Câte-o privire tristă ne adună/ Și ne tot plimbă-n gând până departe./ Intrăm în sat și-i spunem «ziua bună»./ Intrăm în sat ca-ntr-un muzeu de sate*” – spune autorul în poezia care dă titlul acestui volum.

Să pătrundem și noi cu pași neauziți în acest univers

* Emilian Marcu, *Muzeu de sate*, Iași, Editura Junimea, 2001.

rural, prin bunăvoința Poetului și să încercăm a ne familiariza cu atmosfera lui.

Dar, din viu și forfotitor până la vacarm, cu larmă pe uliți și până-n buricul pământului, când oare a devenit satul precum muzeul, cu exponatele conservate atent, ori numai neglijent depozitate, stivuite într-un spațiu de înstrăinare parcă impropriu, din ce în ce mai **altfel**, de nerecunoscut, fie pentru că dintr-o dată, casele s-au micșorat, s-au pitit pe după copacii – singurii care nu devin mai mici, dimpotrivă; s-au ascuns după țiglele decolorate și după ulucile sparte, tablele smulse, podul, hambarele, șurele părăsite, cui să-i mai pese? după tencuiala căzută, acoperișul crăpat, cine să le mai rânduiască aidoma?

Memoria satului încă vie, s-a păstrat undeva, într-un hrisov, ceaslov, ispisoc ori o monografie pripit întocmită (nici o monografie nu poate reda cu adevărat atmosfera, aerul magic, mirosul salcâmului înflorit, al busuiocului sau al florii de viță de vie) – cu imagini de grup ovoidale, sepia în care zâmbetele înghețate și ochii sticloși ai țăranilor, așezați stingher, în mod aleatoriu, umăr lângă umăr, parcă spun: Ce s-a ales din noi, din casa și băutura noastră, din toate acele acareturi trebuincioase (de nearuncat pentru că nu te înduri să le arunci, deși sunt ruginite și aproape știrbe), ce s-a ales din pământul pe care atât l-am slujit și prețuit, pe care l-am sărutat cu evlavie și în fața căruia am făcut metanii, ne-am închinat pe spinarea lui bătătorită cu fața către răsărit, dar din care n-am luat decât un căuș, câțiva bulgări căzuți cu zgomot sec peste cutia de lemn negeluit în care ne dormim somnul veșnic?

Aceasta ar fi drama satelor devenite muzee, în care obiectele nu vor mai prinde nicidecum viață precum odinioară, în mâinile copiilor, nepoților, bunicilor și stăpânilor casei, sub surâsul cald al mamei care știa să le însuflețească, sau al vigoriei bărbatului care știe să facă să șuiere coasa, ori sapa, să geamă pământul sub plug, în timp ce fusul cântă o litanie molcom, în mâinile vrednicelor neveste.

Mesajul tulburător al satelor muribunde, în mod paradoxal, cu cât sunt mai împodobite cu vile enorme, castele, căsoaie supraetajate și garduri până la cer, să nu se vadă în ogradă, ori geamuri reflectorizante (ce invenție!) (altădată gardul era de un metru, de florile cucului, megieșii se vedeau și-și vorbeau peste gard și era o armonie edenică, ori se strigau de la livadă la livadă, prin vie, nimic nu puteai ține pentru tine, se vedea în ogradă ca-n suflet și nimeni nu avea nimic de ascuns; și nici nu se temea de tâlhari, gospodarii nu-și puneau broaște și yale, obloane, zăvoare) – cu atât sunt mai străine de om, făcute parcă pentru alt fel de ființe. Să ne fi transformat noi într-atât încât să nu ne mai recunoaștem în ochii vecinilor? Acest mesaj este transfigurat în metafore și imagini covârșitor de frumoase, scrise cu lacrima emoției genuine: „*Ca-ntr-un muzeu cu ușile de iarbă,/ Ca-ntr-un muzeu cu ușile de lut/ Intrăm în sat și-avem pământ în barbă;/ Cămașa de pământ ne-o punem scut.*” (**Muzeu de sate**).

O călătorie inițiată într-un timp revolut, o cădere în sine precum e căderea în ceruri, în adâncurile abisale

ale ființei pentru a-și regăsi rădăcinile, căci omul fără rădăcini, e ca și copacul, luat de vânturi. O călătorie „*înspre bunici*”, în spațiul de jind unde cândva era grădina nostrului rai, paradisul pierdut, a cărui amintire scrijelă cercevelele minții. Printre umbre și lumini, dar mai ales, rezemați de umbre, deschizând „*uși de iarbă*”, apoi „*uși de lut*”, într-un „*teritoriu vast și ireal*”, acolo unde doar Dumnezeu mai măsoară „*veșnicia caselor pe deal*” (**Muzeu de sate**), îi întâlnim pe ai noștri și nu-i recunoaștem, sau ei nu ne recunosc, astfel încât, ne întrebăm: cât mai suntem ai lor și cât mai sunt cu adevărat ai noștri?

Desigur, întoarcerea nu e ușoară. Nici **Fiul risipitor** nu s-a reîntors lesne la Tatăl. A trebuit mai întâi să mănânce roșcovele date porcilor. Apoi și-a intrat în sine. Întoarcerea presupune, pe lângă bucuria revederii și săgetile amintirii celor care au fost, fulgerul nostalgiei unui timp iremediabil sfârșit înainte de vreme, dar e ceva mai tare decât toate acestea: e chemarea tainică și mistuitoare numită **dor**. Fiindcă, spune poetul: „*acasă-nseamnă împlinitul dor*”. „*Atingem blând cu pleoapa dimineata/ Și rana curge-n cet peste priviri/ Călătorind ni se subție viața/ Și-adânc ne îngropăm în amintiri.// Și deodată fulgerul ne-ncearcă/ Pe gândul cel mai tănuț, firește,/ Spre-acasă pașii vor să ne întoarcă:/ Simțim, copilăria ne-ndumnezeiește.*” (**Acasă**).

Magistral este surprins chipul țăranului în multiplele lui ipostaze: de călător la oraș, de trudnic cu sudoarea șiroindu-i pe spinare, de om dornic de a gusta din plăcerile vieții, ori numai în dulcea tihnă a nopții, sau la utrenii și vecernii din zilele feriale ori de sărbătoare, exercitându-și credința și pietatea populară față de Maica Domnului și față de sfinți și, în cele din urmă, este surprins, în ipostaza cea mai stranie, aceea a intrării senine în veșnicie.

Perspective, deloc idilice, deloc bucolice, dar realiste, imagini fruste spintecă realitatea precum un pumnal – carnea și sufletul: țăranul descins din matca lui ancestrală e cât se poate de stingher și „*Parcă altcineva în pielea lui ar fi intrat/ și se luptă să-l alunge din sat*” (**Mesagerul**).

„*Mersul îi este sfios și confuz*” și pare că „*se repede la lume cu privirea, un lup*”.

„*În palmele lui rănile încolțesc într-o doară/ I se pare că nu merge ci zboară*” (**Mesagerul**).

Departa de glia lui, unde se simte în siguranță, el își pierde identitatea: „*Ce ciudată vietate să fie el oare/ Când se rupe de sat și ponoare?/ În palme rănile-i încolțesc deodată/ el călătorește din tată în tată*” (**Mesagerul**).

Autorul recurge la un protest cu și fără cuvinte, un protest gestual, semnificativ, cu mâini în formă de cruce și vocea sugrumată de profundă mâhnire, „*cu genele-n broboane*”, și acest protest perfect îndreptățit, răzbate din fiecare pagină a volumului, un amar protest-mărturie dar și un protest-omagiu pentru efigia țăranului care-și pierde treptat statura spirituală, imaginea arhetipală, emblematică, întipărită în inelele veacului precum ale unui arbor străbun, tot mai năruit de la rădăcină, uscat și devorat de omizi și de alți paraziti înspre crengi, protest care ar vrea să reînvie vigoarea arborelui-țăran de odinioară, acel gorun ori paltin, stejar ori brad falnic, neclintit precum stâncă în fața urgiilor veacului. În mai

toate poemele există un sâmbur dureros, un mesaj disperat care ar vrea să oprească, dacă nu Timpul, măcar tăvălugul istoriei neghioabe ce se prăvale năprasnic asupra satului și a simbolului său mistic: **țăranul**.

Autorul îl vede pe acest nemuritor care trage să moară, nu cum i-au sortit străbunii, în dreaptă fălnicie, ci agonizând lent și smerit și neputincios, cu ochii într-o jerbă de mirări și cu sufletul sfâșiat de nedumeriri, la care, de la o vreme, nici nu mai încearcă a le găsi răspunsul.

„Înaintează iarna cu tropot de ninsoare/ De-atâta trudă iată-l însământat de viu/ Sub unghii fuge iarna să-l ocrotească-n floare/ Țăranu-și face-n taină din pâine un sicriu.// În lacrima-i aprinsă se leagă un prunc/ De casa câmpului se-apropie cu teamă/ Cu răni în palme și pe pleoape, e năuc;/ În răstignirea nopții aude câmpia cum îl cheamă.// Împodobit de trudă, iată-l întulburat cum crește,/ Zidit de ochiul lunii, cu iarba pe obraz./ Din umeri mușcă grâul, în pleoape-i viscolește./ De frica-nsigurării el stă și-n moarte treaz.” (**Țăranul zidit**).

La Emilian Marcu țăranul e lacrima țării, „o **lacrimă care plânge cu ochi**” – cum spunea Nichita. E rana de nevindecat care înmugurește și înflorește în pământul de suflet, pământ presărat cu semintele harului ancestral, trecut în grâu, nuntit și nenuntit, stropit de roua sudorii prelinsă pe spinarea bărbătească, atât de coșcovită de arșiți și vânt. E lacrima dintre plus infinitul bucuriei și minus infinitul întristării, cum spunea un vestit muzicolog. Este lacrima din sămânța primordială, acel genom mistic înrudit cu grâul, încuscrit cu lumina, cu ploaia și vântul, cu cerga omătului care-i ține de cald în Gerar.

Adeseori, Poetul se confundă cu această efigie ancestrală, îi împrumută trăsăturile, fermitatea, neîncovoierea și, mai ales, demnitatea.

Dar la ce judecată, la ce tribunal ar trebui să tragă țăranul Istoria pentru ofensa de a nu-i mai îngădui să fie el însuși? Și țăranul o știe: doar Tribunalul Divin, la Judecata Supremă îi va face, în sfârșit, județ drept și-l va repune într-ale sale. Până atunci, nu-i rămâne decât: „În odăjdii de lumină/ el singur fără amintiri,/ numai raza trupului său,/ deschide ferecatele porți ale cerului” (**În cartea de aur a stelelor**).

Cu toate acestea, el semnează cu degetul mare crăpat, apăsător și roșu de rănile ca niște pâini mustinde, semnează „**certificatul de naștere al grâului**”.

„Nu, ceritifcatul de naștere al grâului totuși se scrie/ Acolo unde în fiecare primăvară s-a scris,/ Acolo unde odată cu grâul cultivăm veșnicie,/ Acolo unde țăranul de țară nu se vrea compromis.// Acolo se scrie sub biciuire de soare/ Cartea despre grâul curat, despre cai,/ Nu între două trenuri și la câte o sărbătoare/ Când acasă țărani de oraș se simt ca în rai.” (**Poem de întoarcere**).

El - și aici se vede identificarea Autorului cu efigia țăranului – tot mai nădăjduiește: „că **semintele se vor vinde acolo unde li-e locul/ Nu în piețele marilor orașe ca niște podoabe de soi/ Că nu va mai fi nevoie țăranul să le aburce în trenuri/ Și să le tot plimbe, în disperare, înainte și înapoi.**” (**Poem de întoarcere**).

Această solidarizare tacită a Autorului cu țăranul – consăngeanul și spiritul său pereche, îl obligă în conștiință să fie părtaș la toate rănile lui văzute și nevăzute, așa

cum noi suntem părtași la rănile lui Hristos:

„Un zvon se aude că poate va fi bine,/ Că hambarele vor putea fi întrebuințate din nou/ că țăranul de țară n-a uitat să se-nchine/ Si că munca lui nu va fi făcută cadou./ / Că va putea să scrie pe răni și pe grâu/ Un certificat de naștere al grâului în tăcere/ Că nu va mai fi hăituit ca al nimănu/ Când se pregătește cu multă migală pentru-nviere.// Tot mai des se aude un zvon ca și cum/ Statuia țăranului sub pământ s-ar lăsa ridicată/ Si că procesul de adaptare va ajunge la capăt de drum/ Si el nu va mai pleca din sat niciodată.” (**Poem de întoarcere**).

Țăranul, a cărui religie este pământul, spovedindu-se străbunilor, în scârțâitul carelor, povestind despre vreme și vremuri, despre recoltă și despre urmași. „Unii-și astupă rănile cu gura/ Săpoată astfel să se spovedească/ Pământului ce parcă geme stins//Si-i istovit de holda sa cerească.// Ascultă, Doamne, cum vorbesc prin noapte/ Țărani-n câmp cu străbunicii lor/ Și nici nu simt c-au palmele crăpate/ Și bătăturile însângerate îi mai dor.” (**Străbunii**).

Sufletele celor blajini se-ntorc uneori pe la locurile unde au trudit și de unde s-au smuls fără vrere, să-și mai vadă glia, casele, pruncii și vitele:

„Ei vin din când în când din deal,/ Ei vin din satul lor de sub pământ,/ Din giulgiul tainic și imperial:/ În satul viu se-ntorc din când în când.// (...) Statui de grâu senalță printre vii,/ Statui de grâu se-nalță și suspină./ Bătrâni plecați, ei se întorc copii/ Din satul lor se-ntorc la noi lumină.” (**Din când în când**).

Aici este reiterată o altă temă fundamentală, cea a trecerii la cele veșnice și anume, faptul că moartea nu este o stare definitivă, implacabilă, ci o (pre)facere în altceva, defuncții se pot întoarce sub alte forme și chipuri ca să fie alături de cei rămași și mai ales, de acasa unde și-au trăit traiul. Ei rămân undeva, în amintirea urmașilor, o părticică din trupurile și sufletele lor prelingându-se în copii. Și astfel, învingând moartea, ei așteaptă Învierea Universală, cea de la sfârșitul veacurilor. De aceea, pleacă pregătiți, gătiți ca de nuntă, ca de o petrecere sfântă, pentru întâlnirea decisivă și pentru Marele Prag pe care-l au de trecut.

Țăranul, acest Mare Anonim, acest ilustru Erou necunoscut, al cărui pașaport e pământul, palma plină de glod și iarba răsărită de sub unghii, căruia-i cântă greierii-n călcâiele crăpate și negre, „cu greierii în sânge țărăind” – își pregătesc din timp „**pașaportul pentru pământ**” (**Pașaport de țăran**). Țăranul, a cărui **Epopée sfântă** nu s-a scris încă, deși ar fi meritat-o din plin. Viața lui – o viață bine întocmită, ar fi putut fi o adevărată operă de artă prin excelență, cu imperfecțiuni și rotunjimi, colțuri sfărâmate și netezișuri, aluviuni, pietre risipite și iar adunate în matcă și cu **spații de jind**, cât cuprinde.

Și cât de îndreptățită e revolta autorului față de disprețul fățiș arătat de puternicii zilei față de Țăran de truda și sudoarea lui care ne hrănesc, față de sat și tot ce-i legat de viața sa îndătinată, și această revoltă e nu fără teme: „E vremea când grâul ar trebui să se treiere/ pe aria noastră de țară, să se treiere, cu smerenie iar,/ dar liderii noștri tac, și se știe cu smerenie/ că pâinea se vrea și acasă, nu numai în dicționar.// Și că pentru hrană,

trebuie să se înțeleagă./ Nu-i suficientă revoluția agrară și-atât,/ mai trebuie precupțit și țărani de țară,/ cei care au și în ochi și în gură pământ.//(...) Doamne, ce timpuri în ferești ne tot cată./ E târziu, e devreme, e totuși ciudat/ Revoluția agrară e tot mai neterminată./ Țărani de țară, par a fi, însă, scoși la mezat.” (**Despre o falsă revoluție agrară**).

Autorul face o distincție în mai toate poemele sale între **țărani de țară**, rămași la coasă și **cei dezrădăcinați**, care, chiar când se întorc, se simt străini și debusolați.

Într-adevăr, despre dezrădăcinarea și înstrăinarea copiilor de țărani plecați în orașe la învățătură, ori la alte rosturi, Emilian Marcu se exprimă în versuri tulburătoare, cu un îndemn sfânt, ca toți cei plecați să se întoarcă măcar o zi și să fie țărani, așa cum s-au născut, să simtă din nou rosturile dintâi ale vieții: „Să simți cum grâul luptă cu a fi/ Și lupta lui sub frunte să te doară.// Țăran să fii o zi, o zi măcar/ Pe muchia lunii să-ți ascuți privirea./ Durerea mâinii să-nflorească iar,/ Curată-ți fie lacrima și firea.// Și-n ziua-aceea mare cât un veac/ Să stai în poartă rezemat de moarte/ Și să-ți aștepti copiii care au plecat/ Într-un oraș îndepărtat să-nvete carte.// Tot învățând, tot învățând ei au uitat/ Un drum curat, subțire, ce-i măsoară./ Un drum cu troscot care duce-n sat;/ O ată ce de viață-i înfășoară.// O zi apoi din nou țărani să fie/ Și ei să poată grâului din nou vorbi/ În palmă iarba grea de veșnicie/ Să îi învețe ce înseamnă verbul a fi.// Țăran să fie o zi, o zi măcar/ Copilul cel plecat prin veac aiurea/ Durerea-n palme să-nflorească iar,/ Să simtă-n poartă trist gemând pădurea.// O zi din viață, da, măcar o zi/ Să ai puterea să trăiești la țară/ Să simți cum grăunvată a trăi/ Și toate-acestea-n creștet să te doară.” (**O zi țăran**).

Ce carte – alta – mai întreagă, mai alcătuită și mai întemeiată pe rană s-ar putea scrie despre ȚĂRAN?

Iconul poetic reînvie chipurile de altădată ale învățătorilor, al bătrânului tăietor de vie, ale urătorilor jieni veniți să colinde cu cerbul și capra, al țăranului ce aduce la oraș un coș cu cireșe: „Câte-un coș cu fructe un țăran aduce,/ Câte-un coș aduce cu melancolii./ Dealu-n spate, parcă, i s-ar face cruce:/ Tainic ne învață să fim iar copii./ /Pietele se-nclină așteptând alene/ Să le-nnobileze cu-acel gust suav/ Un țăran ce-și prinde două boabe-n gene;/ Două lacrimi roșii ce îl fac mai grav/ Un țăran aduce câte-un coș în spate/ De pe-un deal în care dorm străbunii toți,/ Câte-un coș cu fructe prevestind că poate/ Doar așa mai trage dealul său pe roți.// E lumină blândă o cireasă plină./ E lumină prinsă tainic la urechi:/ Un țăran aduce din străbuni lumină/ Printr-un coș cu fructe ca pentru priveghi.” (**Cireșe de mai**).

Și țăranul cel tânăr – substitutul Poetului – e „o candelă aprinsă” ce „pâlpâie mângâind cu privirile aprinse câmpia”.

Dar, mai cu seamă Poetul închină imnuri și ode, litanii sfinte acestui truditon anonim, Țăranul Român, „cu palma cât o țară”, imnuri care ar trebui adoptate de națiune și emblema lui s-ar cuveni așezată pe steag, ori pe stemă. Nu sunt cuvinte destule, pentru a pretui așa cum se cuvine vocea de stentor care, iată, strigă ca Ioan Botezătorul în

putie: „Am scris despre țărani ca despre sfinți/ Și despre sat am scris cu străncie./ Ca-ntr-un muzeu veneam pe la părinți/ Și-i căutam în propria copilărie.” (**Cântec de jale**).

Revolta este cu atât mai îndreptățită când: „Vine țăranul, din livadă, cu căruța cu mere/ Și este luat în derâdere până obrazul i se înnegrește.//(...) / Ca o ploaie de mai, ca o zăpadă-n colind/ Printre culturi de cucută și zi de tăciune/ Se aprinde ceara albinelor ce trec peste Ind/ Să ne sfințească și să ne mântuie de stricăciune.// Răbdător ca un bivol la plugul tristeții,/ Ca o vită sub biciuire zbatându-se-n van/ Țăranul român, talpa țării și-a vieții/ Cu câmpia în spate se-aruncă-n tavan.” (**Căruța cu var și căruța cu mere**).

Există un timp pentru toate. Pentru cele făcute și pentru cele nefăcute. Pentru răbdare și pentru teamă și îndoială. Nu se poate spune că țăranul este un nerăbdător. La el răbdarea-i precum sarea. Dar și când ajunge la liman, atunci toate se răstoarnă. „Din tătâni se va scutura, va smulge ce-i rău,/ Nimic nu se va mai ține de la sine-n picioare,/ Nimeni nu va mai judeca în numele său,/ Și nu-l va mai păcăli în a lui așteptare.// Truditon ca un bivol, răbdător ca un drum/ În ceara tristeții îmbrăcat și-n tăcere/ Țăranul român va ști cum, necum/ Să se prindă de glie ca de-un pat de durere.// Smuls nu se va lăsa, nu se va lăsa nici vândut/ Chiar de-ar fi jupuit ca o vită de trudă./ În oalele de Horezu, de Marginea, sfântul lut/ Îl va ocroti și-l va ține că lui îi e rudă.// Și căruța cu var și căruța cu mere/ Nu vor fi doar un vis sau poate-un coșmar./ Țăranul Român răbdător, are-atâta putere/ Să se-nchine la căruța cu mere, la căruța cu var.” (**Căruța cu var și căruța cu mere**).

Înfrățit cu grâul, țăranul reiterează cu propria sa existență, drumul pâinii – de la semănare, încolțire, creștere, pârguire, coacerea deplină, rodul dăruit până la întoarcerea în lut. Strâns legați ca într-un mit ancestral unde nici unul n-ar putea fără celălalt: „Iată, strigă țăranul și limba îi încolțește/ de la grâul mestecat încă de când era crud,/ iată grâul este Dumnezeul ce crește,/ este pâinea sub țărână urlând.// Se revoltă sământa în saci de lumină/ strigă țăranul nădușind de greutate și dor./ Iată cum se deschid arterele grâului/ și începe marea călătorie spre zbor.// Fără patimă, fără ură și fără trudă/ se deschide și se-nfrățește în starea primară/ grâul și își începe călătoria și-asudă/ până pâine se face și iar din saci vrea să sară.// Se revoltă sământa în arii și parcă/ Lumina grâului pe noi s-a zidit/ Și iar din pământ vrea să se-ntoarcă:/ Țăranul intră cu grâul în mit.” (**Stare (VIII)**).

Personaj și Autor totodată, fiecare cu atributele sale, disputându-și succesiv și consecutiv întâietatea, Țăranul cel Tânăr – apare în mai toate poemele, în ipostazele sale specifice, manifest ori doar subliminal. Îi simți prezența, revolta simțurilor, revolta conștiinței, el e gata să-și revendice cu prețul sângelui, locul său în istorie: „Ca bobul de rouă de fraged și pur/ În zăcătoarea aceasta a lunii,/ Pe poarta cea mare a patriei,/ Pe poarta cea mare intră-n istorie.” (**Țăranul cel tânăr ca bobul de rouă**).

Personajele lui Emilian Marcu se nasc și trăiesc, nu numai în imaginația Poetului, nu numai în file de carte, ci

în acest **Muzeu de sate** înviat și trezit din somnul adânc al uitării, al nepăsării, al amintirilor împalidate. Și de fapt, acesta este mesajul cărții – de a le prelungi existențele în timp și spațiu, sub irisiile uimiți de tăcerea nedreaptă ce se așternuse colb peste memorie.

Astfel sunt: **Țărâna nebună de dragoste**, cea care „nu poate, nu are curaj nici știință/ să spună că iubește sărmana ființă./ Se lasă târâtă de dor și de ac/ să fie cusută în florile care tac/ și din când în când dacă are noroc/ răsare pe pânză într-o floare de busuioac.”

Apoi, **țărâna bătrână**, având veșnic în mână andrelele și: „Cu andrelele-n mână ca într-un ritual./ țărâna bătrână se sprijină de un deal./ se sprijină așa ca de un gard/ și simte cum hainele pe ea încetu cu-ncetul tot ard/ și mai pune câte-o floare-n maramă și în prosop/ fără să-și mărturisească ascunsul ei scop./ Cu andrelele-n mână, săbii ușoare/ se luptă și nici nu știe că moare/ nici nu simte cum trece încet/ spre cei din portrete și din sipet./ cum din aceste unelte primare/ țărâna bătrână încropește ninsoare./ un coș cu flori, o pomană, un chin./ pune între lucrurile ei curate pelin./ Le-asează-n tăcere pe părți/ prețuindu-le ca pe sfintele cărți./ Le rostuieste pe rafturi și le măsoară./ clituri le face și învață cum să nu moară/ și în umbra ei tot mai joasă/ pune lumină pentru mire și pentru mireasă./ pune pentru mireasă și pentru mire/ speranță în sfânta ei primenire./ apoi lasă uneltele ce s-au tocit de lucrare/ și se întoarce la cei din sipete și din chenare.” (**Lumină pentru mire și pentru mireasă**).

Toate acestea sunt modele arhetipale ale genitorilor și ale cunoscuților, prinși în rame de fotografii și-n sipete. Dintre toate, firesc, se desprind icoanele părinților.

Ritualuri străvechi sunt păstrate cu sfințenie, cum e acela al prelucrării turtelor de floarea soarelui pentru tescuit untdelemn: „Semintele se bulucesc în saci de cânepă toarsă./ Sunt duse la oraș și-s trântite într-o raclă de lemn./ O parte se fac iar turte și le duc țărâni acasă./ Doar sâmburele este prăjit și făcut untdelemn./ Cu pâini calde în mâinile lor bătucite./ Cu pâini, mari, aburind ca după baie de cal./ Vin țărâni cu pruncii lor și așteaptă/ Până un fir subțire de ulei se arată-n canal./ Stau la rând să-și înmoaie bucata cea dulce/ În rodul lor și sudoarea de-o vară./ Și-apoi sătui, cu toții, se duc să se culce/ Pe cojoacele groase așezate afară.” (**Floarea Soarelui**).

Un univers fascinant, nu prin grandoare și fast, ci prin măreția lucrurilor simple și smerite, ca pământul și apa, prin firescul nașterii, vieții și morții, prin păstrarea cu sfințenie a datinilor și prin rânduiețile atât de bine știute, trecute mai departe la generațiile următoare: „Țărâni beau lumină din cântecele-ncinse/ Și în părinți e taină. Copiii le sunt zid.” (**În așteptarea verii**).

Om și rost. Împletite armonios și tainic de când lumea. Țăranul poartă efigia pâinii în rânile din palme care-i înfloresc o dată cu grâul și în ele se vede dăltuită **Statuia pâinii**: „Statuia grâului nu-i legănată-n flori./ Nu-i legănată-n vis sau în durere/ Când vrea țăranul s-o aducă-n zori/ Se sprijină în două lumânări de miere./ Și trece-alaiul străjuț de crini/ Ca o fantomă noaptea-n cer să urce./ Statuia pâinii-i lacrimă pe mâini./ se face grâul în câmpie cruce./ (...) Și-așa țăran și pâine pe pământ./ Betie dulce-n blândă legănare/ De miere rece și de cald comând/ În

cer devin ei marile altare.”

Evocarea meleagului natal este, de asemenea încărcată de nostalgie și de emoție sugrumată-n glas, de imagini privite prin oceanelul întors și reîntoarse-n eoul candorii celor dintâi ani: „Îi văd cum intră-n case ca niște dealuri scunde./ Copilăria-mi curge asemeni unei ape/ Cu pasul lor de aer în timp vor să se-afunde./ Au umbra rezemată de veac. Vor să se-adape// Din lacrima tăcerii în care-și scaldă grâul/ Țărâni care-n taină s-au tot purtat prin ani/ Au palmele crăpate și-si trec pe pleoape râul/ Mereu să fie-n moarte cel mai curățit țărâni./ (...) Un cer căzut pe iazuri ca o cupolă mată/ Îmi străjuie-n tăcere un joc ce l-am uitat./ Copilul care încă de-atâta timp mă cată/ Ca un ecou mă cheamă de-a pururea prin sat.” (**Vară la Heleșteni**).

Atâta înțelegere de rost, doar țăranul are, luând, în înțelepciunea sa, viața și moartea, așa cum sunt și nefăcând caz nici de una, nici de cealaltă, ei se petrec iluminați de harul credinței, lăsându-și chipurile-n rame vechi și, ici-colo, în câte-un obiect – doar al lor – ce devine în mâinile urmașilor – precum moaștele.

Țăranul intră-n moarte învingător, el trece-n flori și-n iarbă: „Se sfarmă luna cocoțată-n greieri/ Ca un miraculos cristal imperial/ Când un țăran pe ușa țărâni intră/ Se clatină de disperare-un deal./ Și apa clipocindă în izvoare/ Pe chipul lui e-un prapor înflorit/ Când un țăran se schimbă într-o floare/ peste câmpie umbra-i este mit./ Luna în greieri își clatină lumina/ Când un țăran cu țărâna s-a încins./ De umbra lui se-aprinde-ncet colina/ Dar el nu intră acolo niciodată-nvins.” (**Când intră-n câmp**).

Țăranul, ale cărui scrisori de acreditare sunt roadele câmpului, „Prin bobul de grâu el se uită să vadă/ De-i primim scrisorile de acreditare” (**Scrisori de acreditare**).

Drama însă cea mare a țărânilor este, așa cum bine subliniază autorul, faptul că și-au schimbat și ei, o dată cu vremurile, și mentalitatea. Cei înstrăinați revin și-și revendică drepturile pe care doar cei îndăcinați le-au păstrat. Și de aici o luptă surdă pentru palma de pământ rămasă pārloagă: „Nici orășeni și nici țărâni nu sunt/ Când greu a fost s-au repezit la gară/ Și-acolo au însământat doar vânt/ Și-au tot sperat furtună să răsară./ Am scris de multe ori de drama de la sat./ Am scris mereu despre-un muzeu de sate./ Mă tot întreb ce vrajbă i-a-ndemnat/ Să semene atâta ură și păcate?// Am scris despre țărâni ca despre sfinți/ Și despre sat am scris cu strășnicie./ Veneam aici ca-ntr-un muzeu pe la părinți/ Și-acum, te-ai rătăcit atât de mult copilărie.” (**Cântec de jale**).

Cu toate aceste mici sau mari tulburări, satul rămâne „locul sacru unde noi/ Cuminți și necuminți ne-ntoarcem către sară/ Când ni se gată merindea dintre ploii/ Și plugul lunii trece și ne ară” (**Satul**).

Așadar, satul rămâne și pentru cei născuți în el și pentru ceilalți, „semn pentru veșnicie”.

Iată încă o magistrală **Ipoteză la muzeul satului**: „Țărâni noștri au intrat în cărți/ Cu cară și cu boi și cu rasteie./ Li se ciopliră din cuvinte porți/ Și satele li s-au făcut muzee./ Unde-s țărâni de mai sunt țărâni/ Ne întrebăm când trenul intră-n gară/ Sau când alunecă spre sate blând/ Și învelți în pâine ei coboară?/ Unde-s țărâni, Doamne, unde sunt/ Genunchii lor de rouă adormiți./ Care-

au rămas patriarhali și blânzi/ Liber-cugetători ca niște sfintii?// Blestemul căror tați ei trebuie să-l ducă/ Prin trenuri, lunecând, cu genți soioase,/ De parcă-n ei stafia pâinii urcă/ Și înveliți în ea s-ar duce către case?// Cu ce-au greșit de trebuie să-și plimbe/ Mâinile lor pe coasele din piață/ Și între timp în câmpuri grâul plânge/ Și altu-n saci așteaptă să ia viață?// De ce avem țărani numai în cărți/ Și-n trenuri lungi, cu pâine burdușite/ Ce pleacă-n cet icnind din gări/ Și duc țărani-n satele-adormite?// Țărani noștri au intrat în cărți/ Cu cară și cu boi și cu rasteie./ Li s-au cioplit plecările în porți/ Și satele li s-au făcut muzee.”

Și în cele din urmă, țăranul „*se-mbracă-n grâu*” ca într-o cămașă de mire, în călătoria lui spre veșnicie: „*Un țăran ce-n taină-acum a scos/ Ca pe un odor câmpia la plimbare/ Se îmbracă-n straiul său frumos/ Ca și cum ar fi de-nsurătoare.//(...)/ Un țăran ce-n taină-acum a scos/ Ca pe un comând câmpia la plimbare/ Se îmbracă-n grâu și-n fulgere frumos/ Și-și așteaptă veșnica-ntrupare.// Și-și așteaptă într-un car cu flori/ O plimbare scurtă prin câmpie/*

Ca în pragul unei sfinte sărbători/ Se îmbracă-n grâu spre veșnicie.” (Un țăran se-mbracă-n grâu).

Versul lui Emilian Marcu are o specificitate pronunțată și nu poate fi confundat cu nici altul. El și-a dobândit acest ton liric original, nu doar din acest volum, dar, cu fiecare carte gândită, scrisă ori tipărită.

O voce care, deși înaltă este foarte profundă. O voce care, chiar atunci când șoptește, pătrunde la încheietura sufletului cu inima și face să vibreze carnea și simțirea. O voce menită să strige. Chiar și-n pustiu. O voce cu un ambitus în alonjă, un vibrato cald și hotărât, inconfundabil, tulburătoare, cu un timbru și o marcă de înaltă valoare. O voce care are de spus ceva națiunii. Și care ar trebui, măcar din când în când ascultată. Și mai ales, o voce de ținut minte.

O voce românească autentică, în nuanța ei cea mai fină.

Aceasta este vocea Poetului Emilian Marcu pe care avem șansa să-l numim cu reverența cuvenită: CONTEMPORANUL NOSTRU.